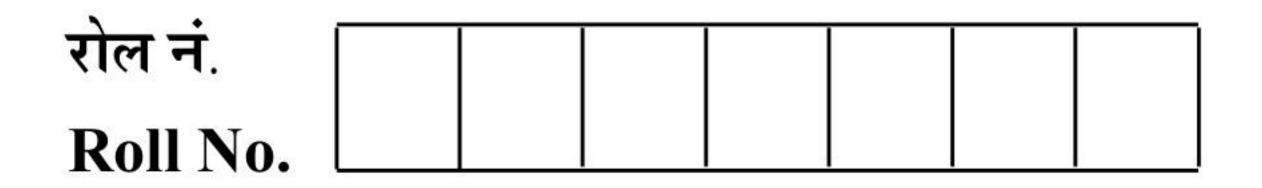
CBSE Class 12 Sanskrit Core Compartment Question Paper 2018 (July 16, Set 4-22)

Series : SGN/C

कोड नं.
$$22$$
 Code No.

परीक्षार्थी कोड को उत्तर-पुस्तिका के मुख-पृष्ठ
पर अवश्य लिखें ।
Candidates must write the Code on
the title page of the answer-book.

- कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 12 हैं । प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिए गए कोड नम्बर को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख-पृष्ठ पर लिखें ।
- कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में 16 प्रश्न हैं ।
- कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें ।
- इस प्रश्न-पत्र को पढ़ने के लिए 15 मिनट का समय दिया गया है । प्रश्न-पत्र का वितरण पूर्वाहन में 10.15 बजे किया जायेगा । 10.15 बजे से 10.30 बजे तक छात्र केवल प्रश्न-पत्र को पढ़ेंगे और इस अवधि के दौरान वे उत्तर-पुस्तिका पर कोई उत्तर नहीं लिखेंगे ।
- Please check that this question paper contains 12 printed pages.
- Code number given on the right hand side of the question paper should be written on the title page of the answer-book by the candidate. platforn.
- Please check that this question paper contains 16 questions.
- Please write down the Serial Number of the question before attempting it.
- 15 minute time has been allotted to read this question paper. The question paper will be distributed at 10.15 a.m. From 10.15 a.m. to 10.30 a.m., the students will read the question paper only and will not write any answer on the answer-book during this period.

संस्कृतम् (कन्द्रिकम्)

SANSKRIT (Core)

समय : होरात्रयम् निर्धारित समय : 3 घंटे *Time allowed : 3 hours*

पूर्णोङ्काः : 100 अधिकतम अंक : 100 Maximum Marks : 100

निर्देशा :

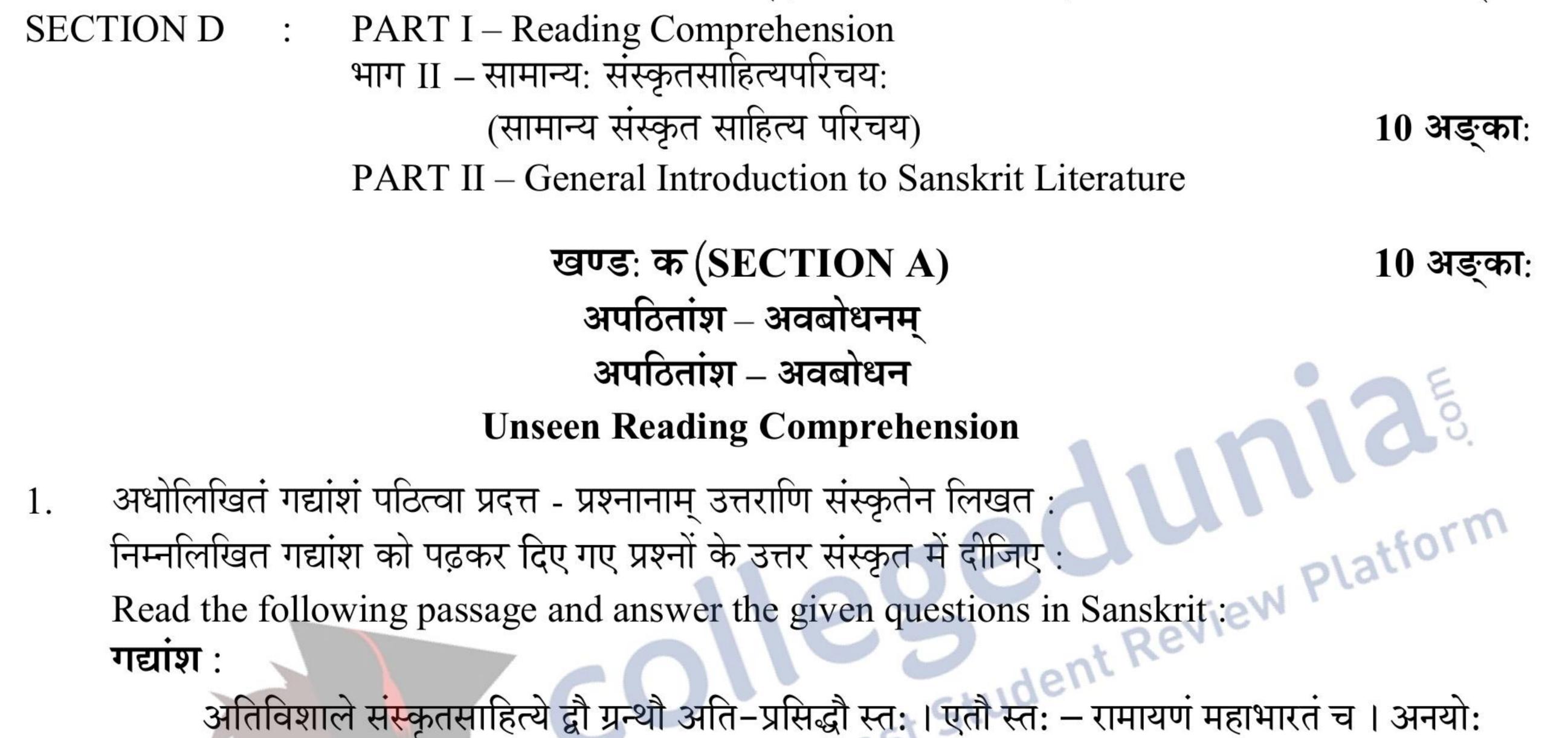
सङ्केताभावे सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराणि, संस्कृतेनैव लेखनीयानि । जहाँ स्पष्ट संकेत नहीं हैं, वहाँ उत्तर संस्कृत में ही दीजिए । Answer the questions in Sanskrit only unless stated otherwise.

अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति । इस प्रश्न-पत्र में चार खण्ड हैं । There are four sections in this question paper.

22

आहितांग अत्रतोधना (आहितांग अत्रतोधन)

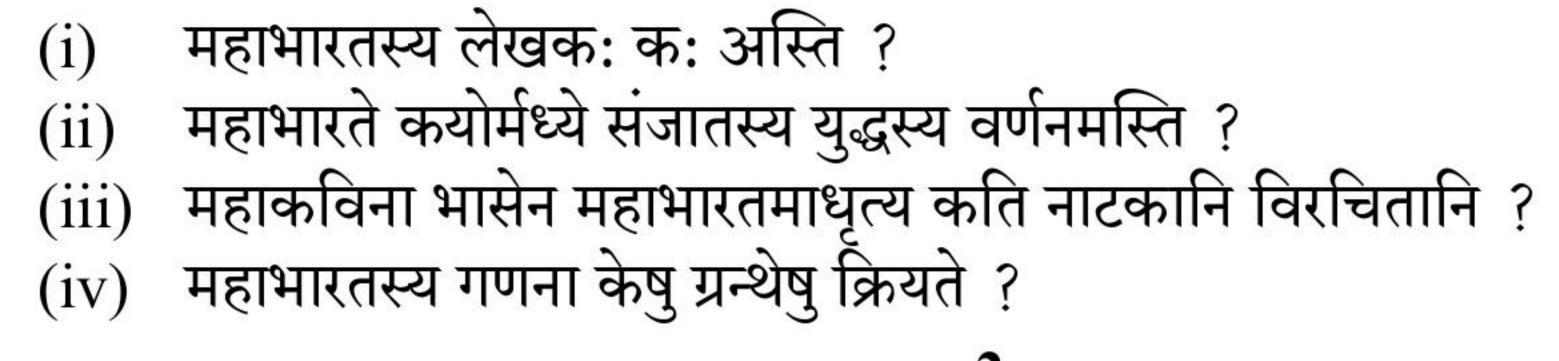
महर्षिवेदव्यासविरचितं महाभारतं महत्त्वपूर्णस्थानं सन्धारयति । एतत् न खलु संस्कृतसाहित्ये, अपितु विश्व साहित्येऽपि प्रमुखं स्थानं बिभर्ति । महाभारतस्य गणना उपजीव्यग्रन्थेषु क्रियते । उपजीव्यग्रन्थाः ते भवन्ति, येभ्यः कथांशं गृहीत्वा विभिन्नाः कवयः नैकानि नाटकानि महाकाव्यानि च विरचयन्ति । महाकविः कालिदासः महाभारतस्य शाकुन्तलोपाख्यानात् विश्वप्रसिद्धस्य अभिज्ञानशाकुन्तलस्य मूलकथानकं गृहीतवान् । महाकविना भासेनापि महाभारतात् बीजम् आदाय षड् नाटकानि विरचितानि । यद्यपि महाभारते प्रमुखरूपेण कौरवपाण्डवयोर्मध्ये संजातस्य युद्धस्य घटना वर्णितास्ति, परम् एतद्घटनाव्याजेन कविः सन्दिशति यत् अन्यायार्जित्ं किमपि वस्तु धनं स्याद् राज्यं वा, अन्ततः बलाद् अधिग्रहीतारं जनं कुलं वा समूलं विनाशयति । अत एव वेदव्यासः स्पष्टं कथयति यद् अस्माकं प्रत्येकं कार्यं धर्मसम्मतं स्यात् धर्ममार्गस्य अनुसरणेन अर्थः कामश्चेति द्वयं प्राप्तुं शक्यते ।

प्रश्नाः

(अ) एकपदेनोत्तरत : एक शब्द में उत्तर दीजिए : Answer in one word.

 $\frac{1}{2} \times 4 = 2$

C/1

यथानिदेशमुत्तरत : (स)

 $1 \times 4 = 4$

15 अङ्का:

C/1

- कालिदासः शाकुन्तलनाटकस्य मूलकथानकं कुतः गृहीतवान् ? (ii)
- महाभारते कथाव्याजेन कविः किं सन्दिशति ? (i)
- Answer in a complete sentence.
- पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए :
- पूर्णवाक्येनोत्तरत : (ब)

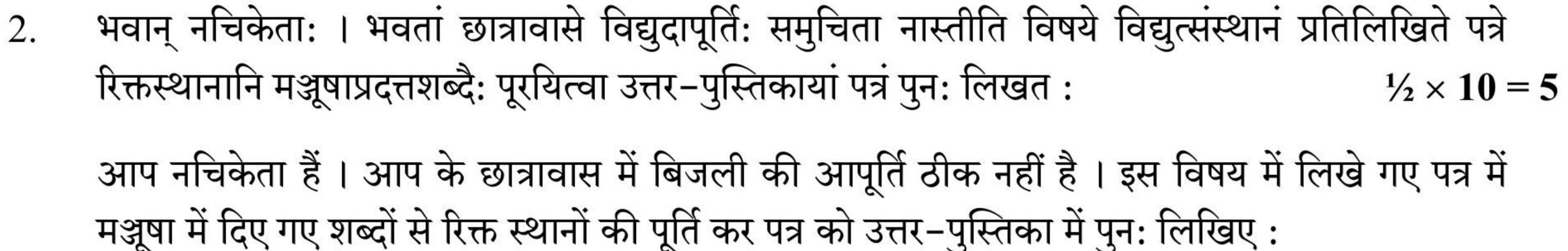
 $1 \times 2 = 2$

- (द)

- 'षड् नाटकानि विरचितानि' अत्र क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ? (ii)
- 'संस्कृतसाहित्ये' इत्यस्य विशेषणं किम् ? (i)

Answer as directed.

निर्देशानुसार उत्तर दीजिए :

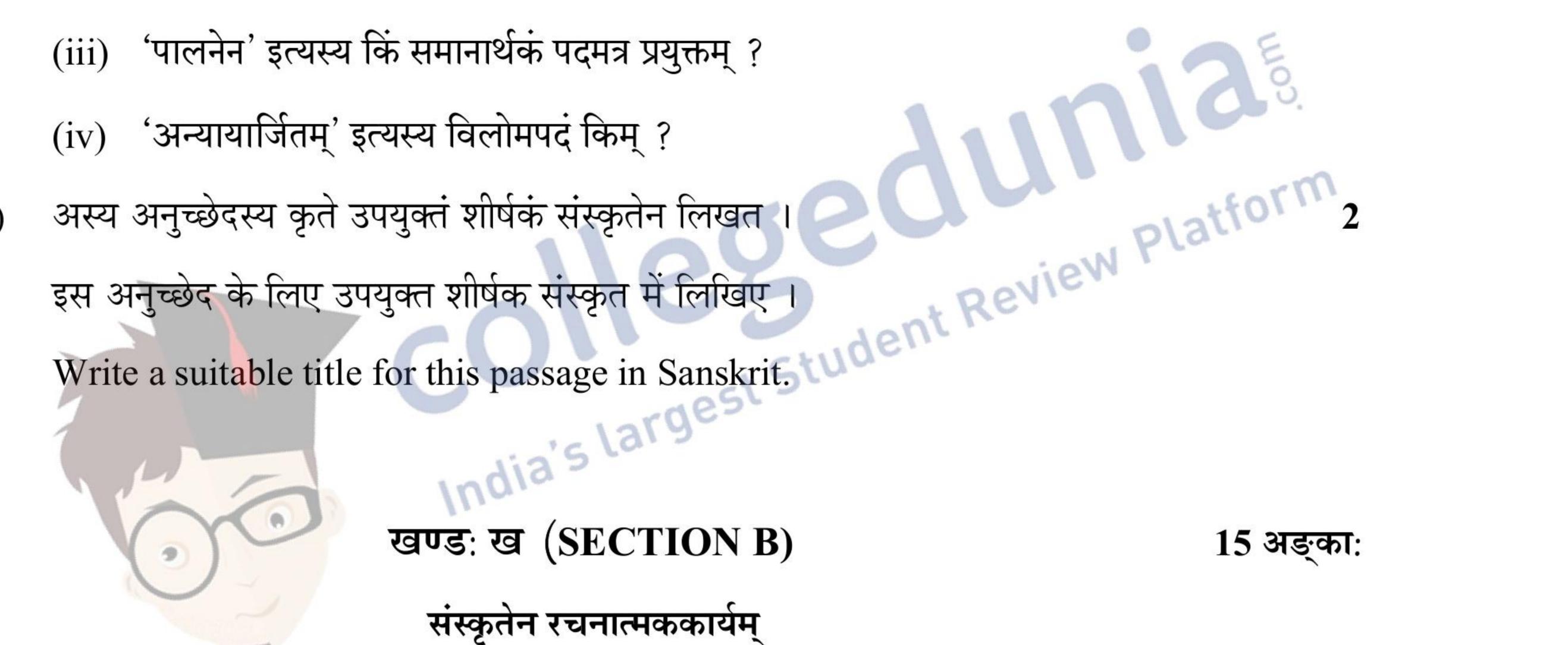

Sanskrit Writing Skills

संस्कृत रचनात्मक कार्य

संस्कृतेन रचनात्मककार्यम्

खण्ड: ख (SECTION B)

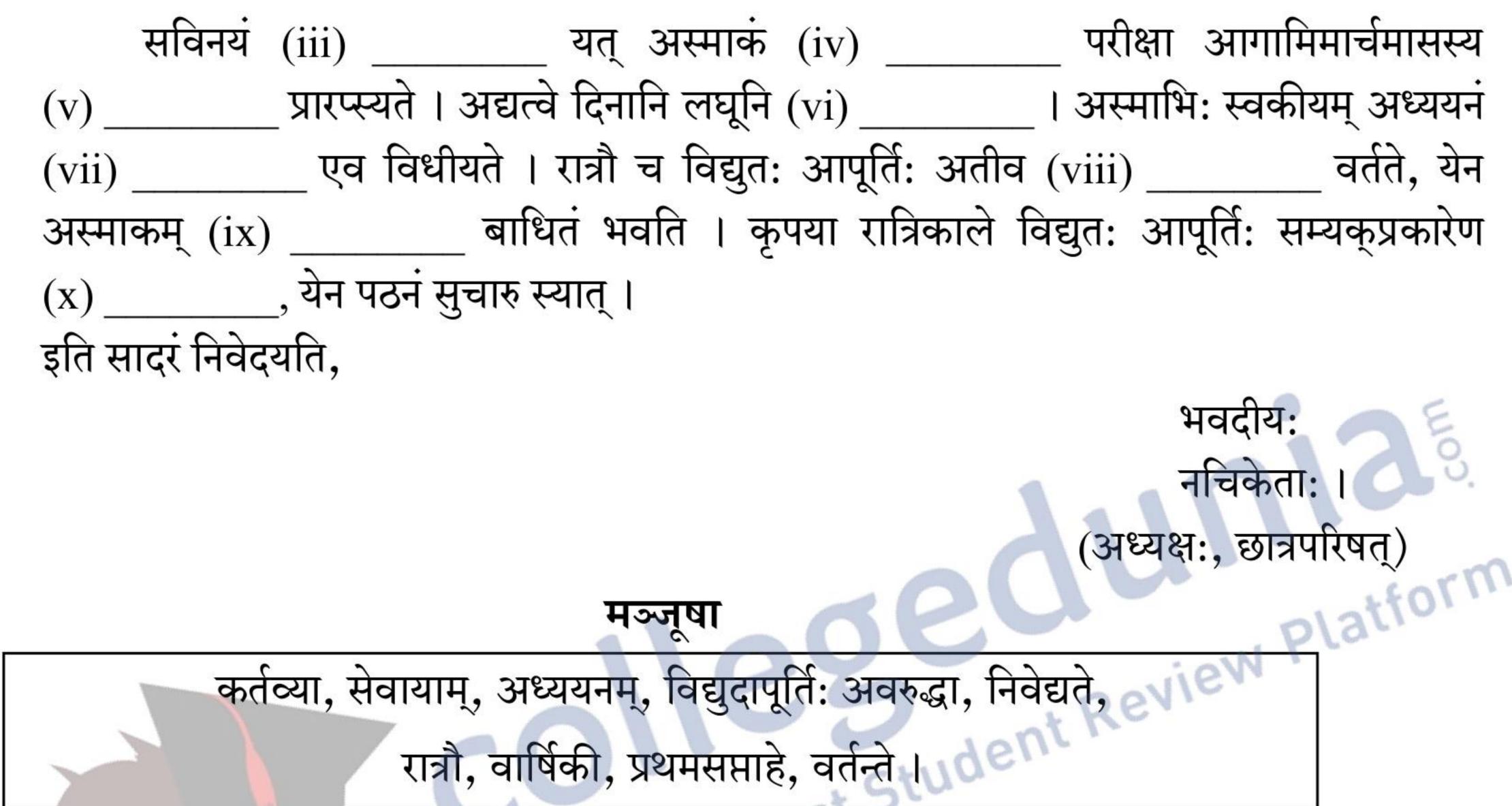

You are Nachiketa. There is no proper supply of electricity in your hostel. In this regard in an application fill in the blanks with the words given in the box & rewrite the same in the answer-book.

3

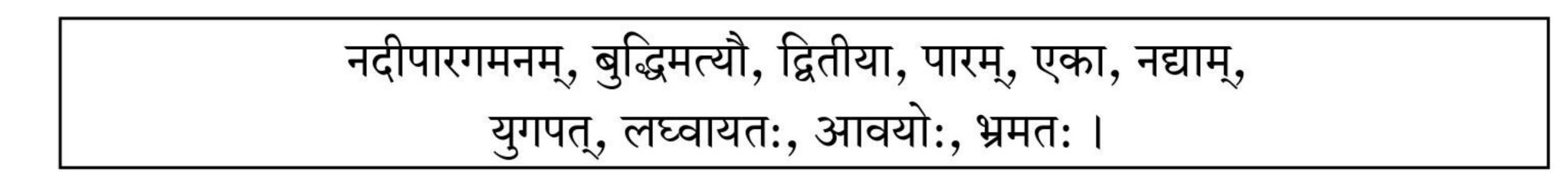

 मञ्जूषाप्रदत्तशब्दानां साहाय्येन अधोलिखितायां लघुकथायां रिक्तस्थानानि पूरयित्वा कथां पुन: लिखत : मञ्जूषा में दिए गए शब्दों की सहायता से निम्नलिखित लघुकथा में रिक्त स्थानों की पूर्ति कर कथा को पुन: लिखिए :

Fill in the blanks of the following short story with the help of the words given in the box below and rewrite the same.

कथा :

एकदा द्वे (i) ______ अजे नद्या: (ii) _____ गन्तुं तटात् इतस्तत: (iii) ______ स्म, परं (iv) ______ सेतु: (v) ______ आसीत् । तदा द्वाभ्यां चिन्तितं यत् क: उपाय: कर्तव्य:, येन (vi) ______ सुचारु स्यात् । तदैव ते (vii) ______ अचिन्तयताम् यद् आवयो: (viii) ______ सेतौ तिष्ठेत् (ix) ______ च तस्या: उपरि पादौ क्षिप्त्वा गच्छेत्, तर्हि नदीपारगमनं भविष्यति । ताभ्यां तथैव कृतम्, तयो: (x) ______ च सम्यक् अभवत् ।

मञ्जूषा

22

4

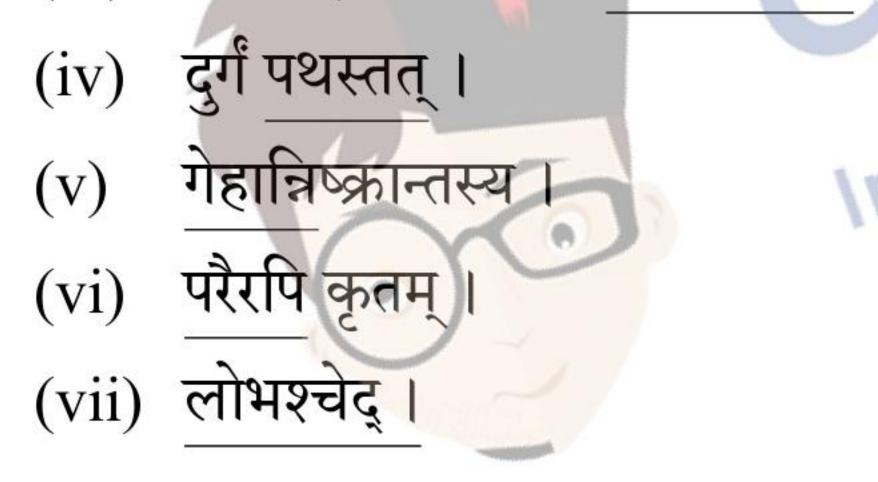

मञ्जूषायां प्रदत्तपदानां साहाय्येन **पञ्चभि**ः संस्कृतवाक्यैः मम भारतम् इति विषयमधिकृत्य वर्णनं 4. $1 \times 5 = 5$ कुरुत : मञ्जूषा में दिए गए पदों की सहायता से पाँच संस्कृत वाक्यों में मम भारतम् का वर्णन कीजिए : With the help of the words given in the box describe मम भारतम् in five sentences in Sanskrit.

मञ्जूषा अनेकसंस्कृतियुतम्, विशालाः नद्यः, पर्वतमालाः, विभिन्नाः ऋतवः, फल-पुष्पादि-वैविध्यम्, अरण्यानि, पशव:, हिमाच्छादिता:, सदानीरा:, समुद्रतटम्, दर्शनीयस्थानानि, मन्दिराणि, तीर्थस्थानानि ।

> खण्ड: ग (SECTION C) अनुप्रयुक्तव्याकरणम् अनुप्रयुक्त व्याकरण **Applied Grammar**

अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां सन्धिच्छेदं कुरुत : $1 \times 6 = 6$ 5. निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित पदों का सन्धिविच्छेद कीजिए : India's largest Student Review Platform Disjoin Sandhis in the underlined words of the following sentences : विद्यमाना गतिः येषाम् अन्यत्रापि सुखावहा । (i) जीवत्यनाथ: अपि वने विसर्जित:। (ii) किं लद्दाखशब्दस्य विशिष्टोऽर्थः ? (iii)

अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितसमस्तपदानां विग्रहाः लेखनीयाः : 6. निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित समस्त पदों के विग्रह लिखिए :

Expound the underlined words of the following sentences.

- येनाक्रमन्ति ऋषयो हि आप्तकामाः । (i)
- हितान्न यः संशृणुते स किंप्रभुः । (ii)
- सर्वे यथास्थानम् उपविशन्ति । (iii)

 $1 \times 6 = 6$

C/1

30 अङ्का:

रतिं कुर्वते सर्वसम्पदः । (iv) दुराराध्या हि राजलक्ष्मी: । (v) अयमेव अहोरात्रं जनयति । (vi)

22

अधोलिखितवाक्येषु कोष्ठकान्तर्गत - प्रकृतिं प्रत्ययं च योजयित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत : $1 \times 8 = 8$ 7. निम्नलिखित वाक्यों में कोष्ठक के अन्तर्गत दी गई प्रकृति के साथ निर्दिष्ट प्रत्यय को जोड़कर रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए :

Fill in the blanks in the following sentences by adding suffixes to the roots and words given in the brackets :

- अयं हृद: न अस्माभि: (अनु + इष् + क्त) । (i)
- (ii) _____ (पिशुन + तल्) यद्यस्ति ।

- (iii) अत्र _____ (सम् + आ + गम् + क्त्वा) मत्स्यसंक्षयं करिष्यन्ति । प्रयोजनं (ज्ञा + तुमुन्) न इच्छामि । (iv) स्तम्भाः राजन्ते । (कम्प् + शानच्) । अहमदनगरे (\mathbf{v}) इदम् अभियानं आसीत् । (साहस + ठक्) (vi) (vii) एष प्रकाश: भगवत: । (मरीचिमाला + इनि) (viii) गुरो: आज्ञा । (पाल् + अनीयर्)
- अधोलिखितवाक्येषु कर्तृक्रियापदयोः अन्वितिः क्रियताम् : 8. निम्नलिखित वाक्यों में कर्ता एवं क्रियापदों की अन्विति कीजिए :

Write the suitable verbs according to the subject in the following sentences :

- (i)
- (ii)
- . तनः । ...नः । किम् एतत्सर्वम् अस्माकं गेहे अस्ति/असि ? वहस्य यद्भविष्यः उवाच/---(iii) (iv) (\mathbf{v}) अथवा/OR

अधोलिखितेषु वाक्येषु विशेष्यैः सह मञ्जूषायाः विशेषणपदानि योजयत : निम्नलिखित वाक्यों में मञ्जूषा से विशेष्य के अनुसार विशेषण जोड़िए :

Write the appropriate adjectives from the box with their qualifying nouns in the following sentences :

क्षुरस्य धारा दुरत्यया । (1)समये राष्ट्रचिन्ता गरीयसी । (ii) मत्स्याः प्रतिवसन्ति । (iii) समिद्भिः जीर्णाः भित्तयः । अत्र (iv) स्तूप: रात्रौ आलोकं वितरति ।

मञ्जूषा

6

22

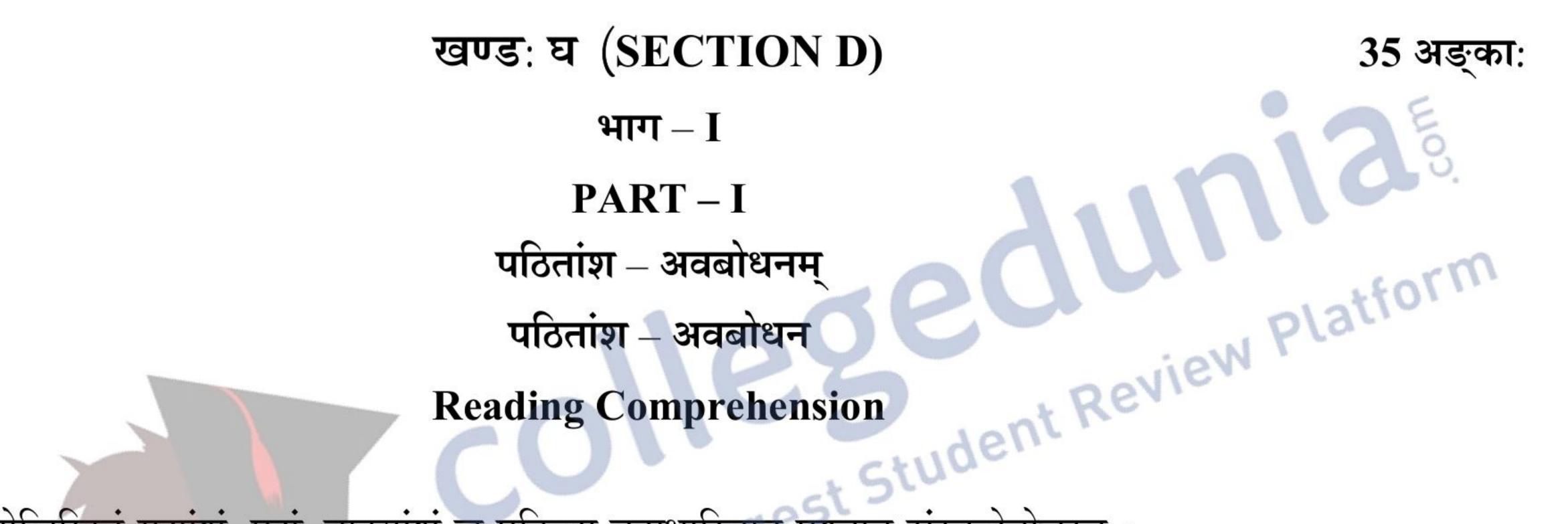
C/1

 $1 \times 5 = 5$

अधोलिखितवाक्येषु कोष्ठकपदै: सह उपयुक्तविभक्तिं प्रयुज्य रिक्तस्थानानि पूरयत : 1 × 5 = 5 निम्नलिखित वाक्यों में कोष्ठक में दिए गए शब्दों से उपयुक्त विभक्ति का प्रयोग कर रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए :

Fill in the blanks using appropriate case-endings with the words given in the brackets in the following sentences :

- (i) अहं (पारावत) समं यत्र तत्र गच्छामि ।
- (ii) अलं भवत: (सन्ताप)।
- (iii) (परिश्रम) विना सफलता न लभ्यते।

- (v) (भवत्) यत् प्रतिभाति तत्कर्तव्यम् ।
- (iv) अद्भिः (गात्र) शुध्यन्ति ।

10. अधोलिखितं गद्यांशं, पद्यं, नाट्यांशं च पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् संस्कृतेनोत्तरत :

निम्नलिखित गद्यांश, पद्य तथा नाट्यांश को पढ़कर उन पर आधारित प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में दीजिए :

Read the following prose, verse and drama passages and answer the questions based on them in Sanskrit :

(क) गद्यांश:

कस्मिंश्चित् जलाशये अनागतविधाता, प्रत्युत्पन्नमतिः, यद्भविष्यश्चेति त्रयो मत्स्याः प्रतिवसन्ति स्म । अथ कदाचित् तं जलाशयं दृष्ट्वा गच्छद्भिः मत्स्यजीविभिः उक्तम् – अहो ! बहुमत्स्योऽयं ह्रदः, कदापि न अस्माभिः अन्वेषितः । अद्य तु आहारवृत्तिः संजाता । ततः प्रभाते अत्र आगन्तव्यम् इति निश्चयः ।

प्रश्नाः

(अ) एकपदेनोत्तरत । एक शब्द में उत्तर दीजिए ।

Answer in one word.

22

 $\frac{1}{2} \times 2 = 1$

- 'गच्छद्भिः' इति कस्य पदस्य विशेषणम् ? (i)
- Answer as directed.
- निर्देशानुसार उत्तर दीजिए ।
- यथानिर्देशमुत्तरत । (स)
- Answer in a complete sentence. कस्यचिदेकस्य मत्स्यस्य नाम लिखत।
- पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए ।
- पूर्णवाक्येनोत्तरत । (ब)

पद्यम् (ख) उत्तिष्ठत, जाग्रत, प्राप्य वरान् निबोधत । क्षुरस्य धारा निशिता दुरत्यया । 1 mais (i) a = a = 1(i) a =दुर्गं पथस्तत् कवयो वदन्ति ।। प्रश्ना : (अ)

'भोजनप्रबन्ध:' इत्यर्थे किं पदम् अत्र प्रयुक्तम् ? (ii) 'प्रतिवसन्ति स्म' इति क्रियापदस्य किं कर्तृपदम् ? (द) (1)'युष्माभिः' इति पदस्य किं विलोमपदम् अनुच्छेदे प्रयुक्तम् ? (ii)

'छुरिका' इति स्थाने किं पदमत्र प्रयुक्तम् ? (द) (i)

- 1/2 'वदन्ति' इति क्रियापदस्य किं कर्तृपदम् ? (ii) 1/2
- 'दुःखेन गम्यम्' इत्यर्थे किं पदमत्र प्रयुक्तम् ? (i)

Answer as directed.

निर्देशानुसार उत्तर दीजिए ।

- (ब) पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए । Answer in a complete sentence. क्षुरस्य धारा कीदृशी भवति ? यथानिर्देशमुत्तरत । (स)

1

C/1

1/2

1/2

1

1

22

8

'त्यक्त्वा' इत्यस्य किं विलोमपदमत्र प्रयुक्तम् ? (ii)

प्रश्नाः

(ग)

- आर्ये! किम् एतत्सर्वम् अस्माकं गेहेऽस्ति ? नटी – नहि, नहि, अन्तरापणे। सूत्रधार: – (सरोषम्) आ अनार्ये । एवं ते आशा छिद्यताम् । अहं पर्वताद् दूरमारोप्य पातितोऽस्मि ।
- सूत्रधार: आर्थे। किम् अस्ति अस्माकं गेहे कोऽपि प्रातराश: ? नटी – अस्ति, घृतं गुडं दधि तण्डुलाश्च सर्वम् अस्ति । सूत्रधार: – चिरं जीव, एवं शोभनानां भोजनानां दात्री भव।
- नटी (प्रविश्य) आर्य ! इयमस्मि । आर्य ! दिष्ट्या खलु आगतोऽसि ।
- नाट्यांश :

एकपदेनोत्तरत । $\frac{1}{2} \times 2 = 1$ (अ) एक शब्द में उत्तर दीजिए । Answer in one word. सर्वे भोज्यपदार्थाः कुत्र आसन् ? (i) प्रातराशस्य विषये क: पृच्छति ? (ii) पूर्णवाक्येनोत्तरत (ब) पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए । Answer in a complete sentence. गेहे प्रातराशरूपेण किम् किम् अस्ति ? रतम्बदस्य कर्तृपदं किम् ? रतमनानाम्' इति पदस्य विशेष्यं किम् ? 'आर्ये' इतिपदस्य किं विलोमपदमत्र प्रयुक्तम् ? 'पेरेः' इति पदस्य किं पर्यायपदमत्र प्रयक्तम् ? यथानिर्देशमुत्तरत (स) निर्देशानुसार उत्तर दीजिए : Answer as directed. (1)(ii) (द) (i)

- (ii) ndias
- यथानिर्देशं प्रश्नद्वयम् उत्तरत 11. निर्देशानुसार दोनों प्रश्नों के उत्तर दीजिए :

Answer both the questions as directed.

- 'सूर्य एव प्रकृते: आधार:' इति पाठस्य सन्दर्भग्रन्थ: क: । (i)
- 'न निष्प्रयोजनं प्रभुभिः आहूयन्ते अधिकारिणः' इति कः कं प्रति कथयति ? (ii)
- प्रत्येकम् अंशस्य प्रदत्त-भावार्थ**त्रयात्** शुद्धं भावार्थं चित्वा लिखत : $2 \times 2 = 4$ 12. प्रत्येक अंश के लिए दिए गए **तीन** भावार्थों में से शुद्ध भावार्थ का चयन करके लिखिए : Pick out and write the correct <u>one</u> out of the <u>three</u> explanations given for each of the following lines :
 - 'मन: सत्येन शुध्यति ।' (अ) भावार्थाः

 $2 \times 2 = 4$

मनसा सत्यस्य आचरण करणीयम् । (1) यः सत्यं वदति स शुद्धः भवति । (ii) यदि मनुष्यः सत्याचरणं करोति, (iii) तदा तस्य मनः अपि पवित्रं भवति ।

अथवा / OR अधोलिखितस्य पद्यस्य भावार्थं मञ्जूषाप्रदत्तपदैः पूरयित्वा पुनः लिखत : $1 \times 4 = 4$ निम्नलिखित पद्य के भावार्थ को मञ्जूषा में दिए गए पदों से पूर्ण कर पुन: लिखिए :

- (iii) सत्यम् अमृतसदृशं भवति ।
- सर्वदा सत्यस्य एव जयः भवति, असत्यस्य न । (ii)
- सर्वदा सत्यं वद । (i)
- 'सत्यमेव जयति, नानृतम्।' (ब) भावार्थाः

Complete the central idea of the given verse with the words given in the box and rewrite the same.

भावार्थ:

सज्जनानां गृहेषु अतिथीनां कृते (i) _____, वासाय स्थानम् (ii) _____, मधुरवाण्या (iii) ______ इति भावानाम् कदापि (iv) न भवति । ते सर्वदा अतिथि-सत्काराय तत्पराः भवन्ति ।

मञ्जूषा

अभाव:, जलम्, आसनम्, सत्कार:।

अधोलिखितस्य श्लोकद्वयस्य अन्वययोः मञ्जूषातः पदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा अन्वयं पुनः लिखत । ½ × 8 = 4 13. निम्नलिखित दो श्लोकों के अन्वयों में मञ्जूषा के पदों से रिक्त स्थानों की पूर्ति कर अन्वय को पुन: लिखिए : The prose order renderings of the following two verses have been given below. Fill in the blanks from the words given in the box and rewrite the same.

'ia's lary (अ) पद्यम् – जम्बूवृक्षस्य प्राग्वाल्मीको यदि भवेत् समीपस्थः ।] . तस्माद् दक्षिणपार्श्वे सलिलं पुरुषद्वये स्वादु ।।

अन्वयः –

यदि जम्बूवृक्षस्य (1) _____ समीपस्थः (2) _____ भवेत् तस्माद् (3) _____ पुरुषद्वये सलिलं (4) (भवति) ।

यः तु (1) _____ भूतानि आत्मानि एव (2) _____ सर्वभूतेषु च (3) _____ ततः न

(ब)

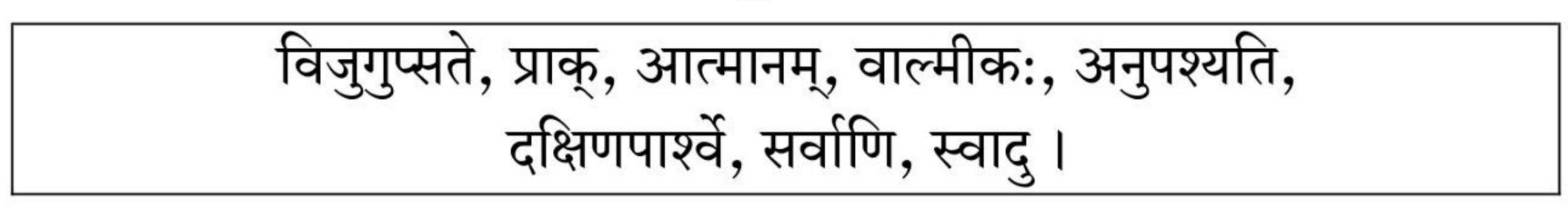
पद्यम् –

(4)

अन्वयः –

्यस्तु सर्वाणि भूतान्यात्मन्येवानुपश्यति । सर्वभूतेषु चात्मानं ततो न विजुगुप्सते ।।

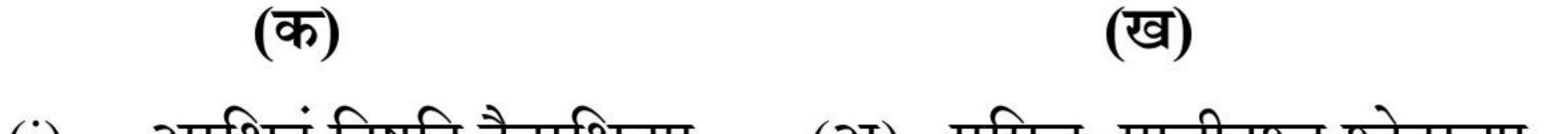
10

22

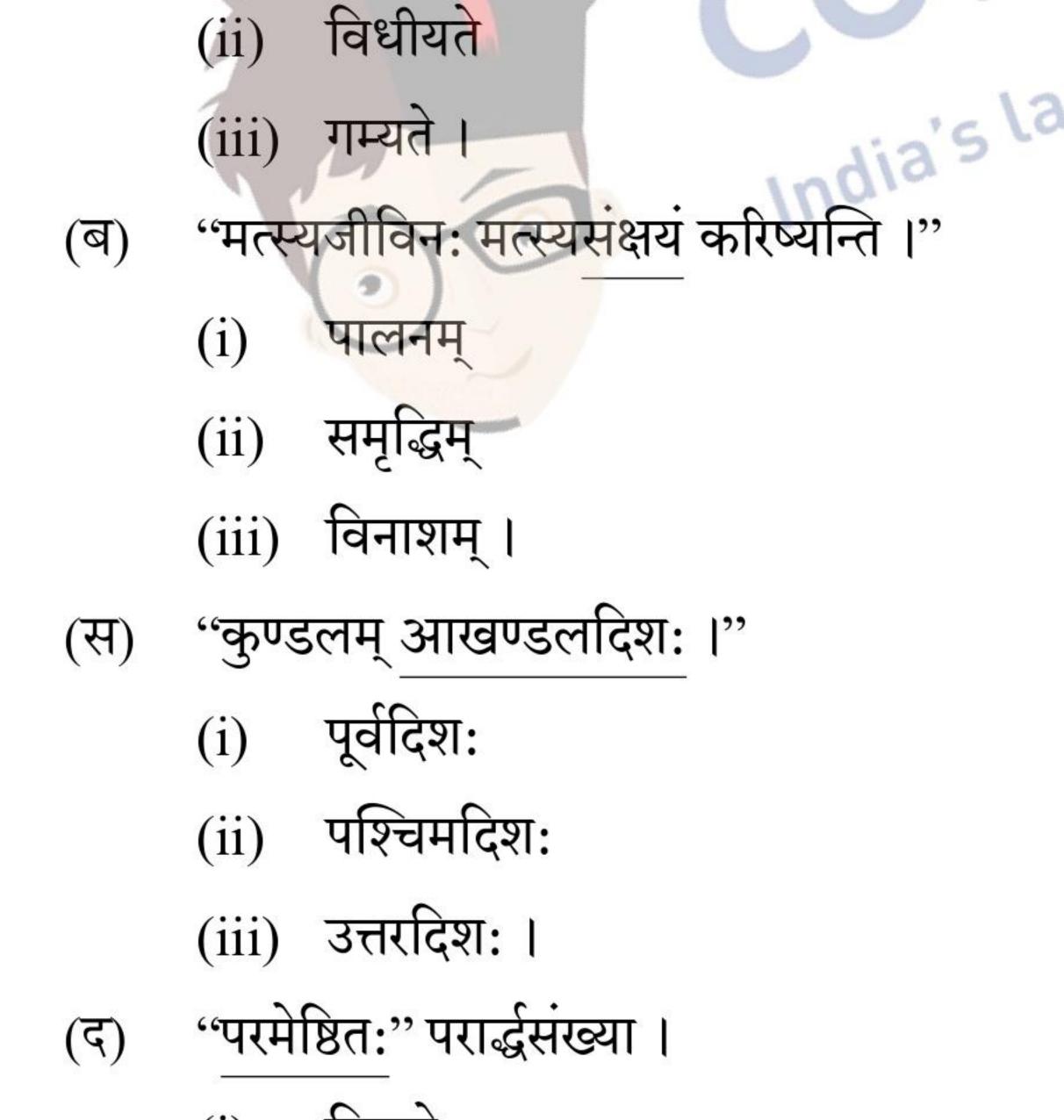

अधोलिखितानां **'क'** – स्तम्भस्य वाक्यांशानां **'ख'** – स्तम्भस्य वाक्यांशै: सह सार्थकसम्मेलनं कृत्वा 14. वाक्यानि पुन: लिखत : $1 \times 4 = 4$ निम्नलिखित 'क' स्तम्भ के वाक्यांशों का 'ख' स्तम्भ के वाक्यांशों के साथ सार्थक मिलान कर वाक्यों को पुनः लिखिए :

Match the following sentences of the column 'क' with the suitable sentences of column 'ख' and rewrite the same.

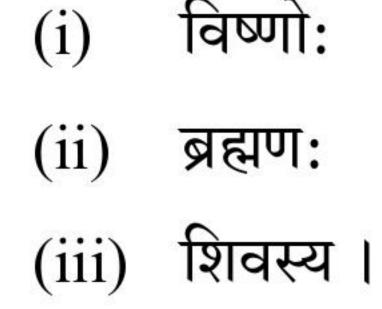

- अधोलिखितेषु वाक्येषु रेखाङ्कितशब्दानां प्रसङ्गानुसारं सार्थकम् अर्थं चित्वा लिखत : $1 \times 4 = 4$ 15. निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित शब्दों के प्रसंगानुसार सार्थक अर्थ चुनकर लिखिए : Julowin. Platform Pl Select and write the appropriate meanings of the underlined words in the following sentences :
- सुरक्षितं दैवहतं विनश्यति । (iii) एष: बौद्धधर्मस्य (स) उत्तरं दक्षिणं चायनम् । तन्न युक्तं साम्प्रतं (iv) (द)
- एष एव अङ्गीकरोति क्षणमप्यत्र अवस्थातुम् । (ब)
- अरक्षितं तिष्ठति दैवरक्षितम् प्रसिद्धः प्राचीनश्च श्वेतस्तूपः । (i) (अ)

"इदम् अनुष्ठीयते देवस्य शासनम्।"

प्रशस्यते

22

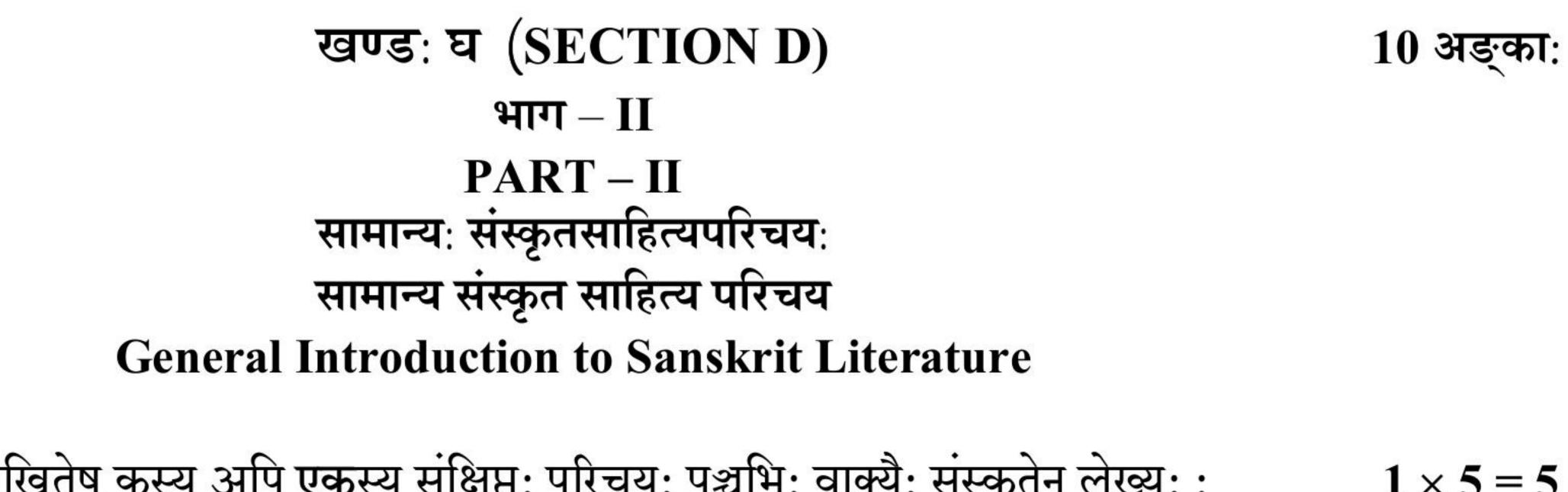
(ii)

(अ)

(1)

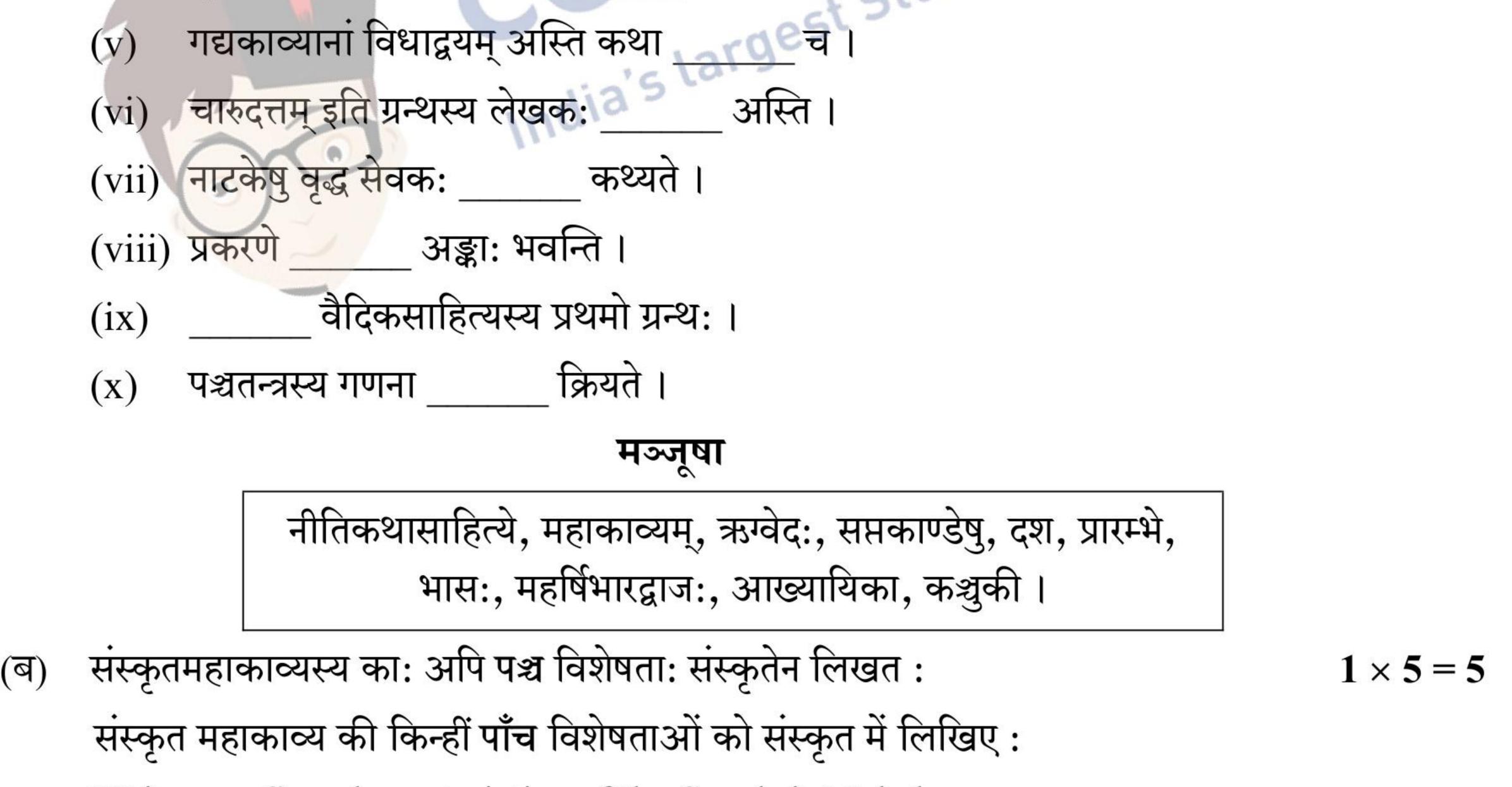
16. (अ) अधोलिखितेषु कस्य अपि एकस्य संक्षिप्त: परिचय: पश्चभि: वाक्यै: संस्कृतेन लेख्य: : 1 × 5 = 5 निम्नलिखित में से किसी एक का संक्षिप्त परिचय पाँच वाक्यों में संस्कृत में लिखिए :

> Write a brief note on any <u>one</u> of the following in five sentences in Sanskrit : भास:, भारवि:, कालिदास: ।

अथवा / OR

अधोलिखितेषु मञ्जूषापदसाहाय्येन रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पुनः लिखत : $\frac{1}{2} \times 10 = 5$ निम्नलिखित में मञ्जूषा के पदों की सहायता से रिक्त स्थानों की पूर्ति कर पुनः लिखिए : Fill in the blanks in the following using the words from the box and rewrite the same.

(i) 根Íबन्धरचना _____ उत्त्यते ।
(ii) आदिकाव्यं रामायणं _____ विभक्तम् अस्ति ।
(iii) नाटकस्य _____ नान्दी भवति ।
(iv) बृहद्विमानशास्त्रस्य लेखकः _____ अस्ति ।

Write any five characteristics of the Sanskrit Mahakavya.

22

12

